

ŠTO NAM GOVORE DJEČJI CRTEŽI: NAUČITE ČITATI SKRIVENE PORUKE

Crtanje je oblik djetetove komunikacije kojim najslobodnije i najspontanije izražava ono što ne može riječima. Stoga njegove likovne kreacije mogu otkriti mnogo toga te su roditeljima vrijedno sredstvo za razumijevanje onoga što dijete osjeća, o čemu razmišlja te načina na koji doživljava svoju okolinu

'Djevojčica je pokazala učiteljici crtež drveta koje je bilo ljubičasto. 'Dušo, nikad nisam vidjela ljubičasto drvo', rekla je učiteljica. 'Stvarno? Baš šteta', odgovorila je djevojčica'

Marianne Williamson

Dijete crtežom izražava svoje emocije, potrebe, želje, strahove i sve ono što ne može riječima, na najslobodniji, najspontaniji mogući način. Tako ono pokazuje kako se osjeća ili doživljava svijet oko sebe. Crtanje je, baš kao i igra, način njegova komuniciranja sve dok ne postane verbalno dovoljno vješto, jednako kao što je plač način komunikacije bebe. Predškolski se uzrast naziva i zlatnim dobom dječjeg stvaralaštva jer je jedno od najburnijih razdoblja razvoja svih djetetovih potencijala.

Prva faza razvoja dječjeg crteža naziva se **faza šaranja ili slučajni realizam (1.-3.godine)**. U toj fazi dijete ne crta s namjerom da nešto nacrtava već zbog uživanja u motoričkoj aktivnosti i nekontroliranim pokretima. Proces crtanja važniji je od konačnog izgleda crteža. Odraslima, crtež nije prepoznatljiv niti razumljiv. Zbog toga dijete nije potrebno usmjeravati prema crtanju prepoznatljivih oblika, već ga treba pustiti da uživa u šaranju koje mu predstavlja ugodu i zadovoljstvo. Djetetu je, za crtanje, najbolje ponuditi deblje paste, flomastere ili, ako je vani, debele krede.

Druga faza je **faza simboličkog crteža ili neuspjeli realizam (3.-6.godine)**. Za razliku od prve faze, sada se javlja ideja i namjera da se nešto nacrtava, a ono što je dijete nacrtalo važnije je od procesa crtanja. Javlja se prvi pokušaj crtanja reprezentacijskih simbola, odnosno kružne slike s linijama koje mogu ukazivati na ljudsku ili životinjsku figuru (tzv. punoglavci ili glavonošci – dvije okomite linije koje predstavljaju noge izlaze iz kruga koji predstavlja glavu). Oko treće godine javlja se crtež ljudske figure, a oko pete prepoznatljivo ljudsko tijelo s rukama i nogama. Djeca crtaju ono što smatraju najvažnijim, nemaju osjećaj prostora i objekti mogu biti prikazani po čitavom papiru. Pritom se najvažnije stvari uglavnom nalaze u prvom planu, dok se ostale, manje važne, nalaze sa strane ili ih uopće nema. Dakle, na crtežima nema proporcionalnosti i realnosti. Korištenje boje je više emocionalno nego logično. Pri kraju ove faze, djeca posebnu pažnju posvećuju detaljima u kojima se pojavljuju izobličenja i pretjerivanja. Razlog tome je činjenica da je djetetu važnije konceptualno razumijevanje nego vizualni izgled. Budući da crteži još uvijek nisu realistični, djecu ne treba ispravljati ili im

prigovarati kako se ne bi narušila njihova sloboda likovnog izražavanja. Polaskom u školu, razvija se osjećaj prostora i dijete samo ulazi u fazu realističnog crtanja.

Kroz prvu i drugu fazu, dijete bi trebalo savladati crtanje osnovnih geometrijskih likova koji su mu osnova za crtanje. Točnije, s otprilike 2 godine, dijete bi trebalo moći nacrtati okomitu i vodoravnu liniju; s 2,5 godine prekrížene linije; s 3 godine krug; s 4 godine kvadrat; s 5 godina trokut, a sa 6 godina deltoid. Kasnije se savladava i crtanje složenijih geometrijskih oblika.

Zatim slijedi treća faza ili **faza realističnog crtanja (6.-10. godine)**. Djeca počinju oponašati drugu djecu kako crtaju i uglavnom crtaju onako kako vide. Crtež je realističan, bogat detaljima i nema prostorne perspektive jer dijete želi nacrtati sve što zna (npr. namještaj koji se vidi kroz kuću iako to u stvarnosti nije moguće). Zanimljiv je i početak korištenja linije koja predstavlja podlogu za ono što dijete crta.

Posljednja, četvrta faza naziva se **faza umjetničkog crtanja (nakon 10. godine)**. Ona se javlja samo kod djece koja su izuzetno zainteresirana ili imaju specifične sposobnosti za crtanje. Kod većine ostale djece, interes za crtanjem se smanjuje. Ponekad djeca mogu biti i frustrirana zbog nemogućnosti što točnijeg prikaza onog što vide na papiru.

Važno je naglasiti da su dobne granice pojedinih faza fleksibilne, odnosno neka djeca mogu nešto ranije ili kasnije ući u sljedeću fazu, a elementi se iz jedne faze mogu prenositi u drugu.

SPECIFIČNOSTI DJEČJIH CRTEŽA:

Crteži kao Rorschachove mrlje Zanimljivo je da se odrasle osobe više fokusiraju na završni rezultat nekog svog stvaralačkog djelovanja, a djeca uspijevaju već i sam proces shvatiti kao zadovoljstvo ili igru. Ona najprije upoznaju neki materijal i uživaju u eksperimentiranju i istraživanju što sve taj materijal može.

No kada dijete pitate što je nacrtalo, njegov odgovor može biti sasvim različit od onoga što će odgovoriti dan poslije. Poput Rorschachovih mrlja, ono u svojim šarama uvijek vidi nešto drukčije, što zapravo znači da njemu veću važnost ima samo crtanje nego završni rezultat.

Obitelj

U predškolskom uzrastu, kada crta svoju obitelj, uobičajeno je da dijete nacrtaj najprije onu osobu koja mu je najznačajnija. Ona je na crtežu i najveća jer na dijete ima najveći psihološki utjecaj. Ako je zadovoljno svojim odnosom s tom osobom, dijete će sebe nacrtati pokraj nje, a zatim i ostale članove svoje obitelji. Što su članovi obitelji bliže nacrtani jedni pokraj drugih, to znači da dijete njihove odnose doživljava kao jače i povezanije.

S druge strane, može se dogoditi da dijete nekog člana obitelji ne nacrtaj. Tako na crtežu dijete uglavnom izostavi mlađu braću ili sestre (razlog je očit: dijete ih i inače doživljava kao konkurenciju) ili „zaboravi“ nacrtati tatu, s objašnjenjem da je tata na poslu.

Kuća – majka Način na koji dijete crta kuću simbolizira njegov odnos s majkom, ali i s cijelom obitelji. Zato je važno da kuća bude lijepa i topla jer to govori da se dijete osjeća sigurno, voljeno, zaštićeno.

Sunce – otac Ako je sunce veliko, jasnih oblika i boja, dijete odnos s ocem smatra snažnim i važnim. Kad je sunce malo i skriveno, vjerojatno djetetu nedostaje tata.

Drvo – djetetovo emocionalno stanje Ako je drvo veliko, razgranato, snažno te ako je još i na središnjemu mjestu na papiru, možemo očekivati da će to dijete izrasti u snažnu i samopouzdanu osobu.

Što gledate na crtežu?

Kada promatrate dječji crtež, obratite pozornost na broj detalja (što je dijete starije, to će njegov crtež imati više detalja), boje, atmosferu crteža, raspored elemenata u odnosu na papir (koristi li samo kutove papira ili su elementi možda premali ili preveliki u odnosu na format...).

Boje

Psiholozi smatraju da svaka boja na crtežu ima simboliku. Tako dominantna uporaba crne boje upućuje na izrazito racionalno dijete. Plava boja karakterizira osjetljivu i nježnu djecu, a crvenu boju uglavnom koriste oni koji su sigurni u sebe, katkada i skloni agresiji.

Zelenu upotrebljavaju djeca sklona umjetnosti, ponekad i ona koja potiskuju svoje emocije, a žuta je boja najprisutnija kod emocionalno inteligentne djece. Ipak, uporabu boja na dječjim crtežima razmatrajte posve uvjetno. Primjerice, ako vaša kći najviše upotrebljava ružičastu, to ne mora nužno značiti da ima pojačanu potrebu za ljubavlju i poštovanjem (što se smatra simbolikom te boje), nego možda samo to da je ružičasta popularna među djevojčicama te je to najčešća boja odjeće, igračkaka...

Također, djeca preferiraju različite boje u različitim fazama odrastanja pa je pokušaj tumačenja crteža prema bojama samo izdvajanje segmenata iz konteksta. Pouzdano znamo da dijete ne crta onako kakva stvarnost jest, nego onako kako mu mašta nalaže. Zato je i odabir boja nesvjestan, spontan, neovisan od stvarne boje objekta koji crta. Najviše što se o uporabi boja može reći jest da dijete koristi boje koje voli (najčešće omiljene boje za najvoljenije osobe), bez obzira na to odgovaraju li one realnosti.

KAKO DJECU POTAKNUTI NA KREATIVNO IZRAŽAVANJE PUTEM CRTEŽA

Dopustite kreativno izražavanje

Nemojte ispravljati njihovo crtanje ni crtati (da biste im pokazali „kako treba“) umjesto njih. Najvažnije je da dijete u tom procesu uživa, osjeća se sasvim spontano, slobodno, nesputano.

Izbjegavajte pretjerano izlaganje dječjih radova

Ako svoj hladnjak pomoću magneta okitite dječjim crtežima ili posvud po kući postavite njihove radove, iako je vaša namjera najbolja moguća, dijete to može shvatiti kao nametanje da određene pojave, oblike, osobe crta uvijek na isti način. Time se njegova kreativnost ograničava jer će ono pokušati ponoviti uspjeh nekog svog rada koji ste vi direktno pohvalili, postavivši ga na vidljivo mjesto u stanu.

Crtanje emocija

Razlog više da pokušate zadržati ljubav svog djeteta prema crtanju jest mogućnost da crta svoje emocije. I u školskom uzrastu crtež može biti bolji način izražavanja nego razgovor o tome. Na primjer, možete predložiti djetetu da nacрта ne ono čega se boji, nego da nacрта sam osjećaj – strah.

Pomognite mu pitanjima

Kako se osjećaš kada se nečega bojiš? Gdje misliš da se nalazi tvoj strah u tvom tijelu? Je li u koljenu, u grudima, u glavi? Je li taj strah velik, malen? Ima li boju, ima li oblik, podsjeća li te na neku životinju? Vodite dijete pitanjima da osvijesti neku svoju emociju, a zatim ga ohrabrite da to i nacрта. Jasno, to ne treba biti neka kontrolirana linija, nego naprotiv – gruba i energična šara na papiru. Bit je tih crteža da dijete iskaže svoju emociju, a ne da nacрта još jedno remek-djelo.

Pitajte dijete

Nemojte se mnogo baviti dešifriranjem dječjih crteža jer su oni često samo segmenti istrgnuti iz djetetove ukupne realnosti. Uvijek je bolje pitati dijete zašto je nešto nacrtalo na određen način te se više usredotočiti na odgovor nego na crtež. Zašto je to važno? Primjerice, možda znate da psiholozi pridaju pozornost tome je li dijete zaboravilo nacrtati neki dio tijela.

Nacrtali se bez očiju ili ušiju, to se tumači kao da se dijete želi od nečega skloniti ili zaštititi. Ako nekome na njegovu crtežu nedostaju stopala ili je bos, to može značiti da dijete u tu osobu nema dovoljno povjerenja, baš kao što se misli da mala stopala govore o nesigurnosti (nestabilnim temeljima).

S druge strane, predimenzionirani, uvećani dijelovi tijela pokazuju tendenciju nekom nepoželjnom ponašanju (npr. prevelike ruke upozoravaju na moguće agresivno ponašanje). Ponukani takvim tumačenjem, roditelji se mogu zabrinuti. No ako pitaju dijete, mogu dobiti jednostavan odgovor: „Nisam nacrtao cipele jer to ne znam crtati“ ili „Nacrtao sam velike ruke jer je tu na papiru bila neka mrlja koju sam htio prikriti“...

Uostalom, sasvim je sigurno da ćete, postavljajući pitanja o tome što određeni simboli znače, otkriti mnogo toga čega se sami ne biste ni sjetili ni primijetili.

Pripremila: Marina Grbić Malnar, mag. pedagogije

Izvori : <https://www.sensa.hr/clanci/blogovi-strucnjaka/sto-nam-govore-djecji-crtezi-naucite-citati-skrivene-poruke>

<https://djecjivrticmedenjak.hr/2016/02/03/djecji-crtez-pokazatelj-razvoja/>